

SPSPC_ZSP6 Základy speciální pedagogiky 6 Etopedie

Osnova 11.4.

ETOPEDIE

- vědní disciplína **speciální pedagogiky**, která se zabývá edukací jedinců s **poruchami v chování a s rizikem vývoje této poruchy**
  - jako samostatná vědní disciplína se vyvíjí **od konce 60. let 20.století**
  - navazuje na **vývoj v obecné pedagogice**
  - reflektuje **hodnotové a normativní postoje společnosti** ve vztahu k očekávanému chování
- v popředí osobnost jedince v kontextu jeho životní perspektivy (Vojtová, 2004)
  - **naplnění potenciality každého žáka** - žáci s PCH jsou skupinou nejobtížněji vzdělavatelnou ve školách hlavního proudu
  - **perspektivní přístup**
    - příležitost k učení, k posilování kompetencí, k rozvoji profesních dovedností
    - podpora dítěte s dispozicemi k PCH v jeho aktivním přístupu k vlastnímu vzdělání, aby dosáhlo na svůj vzdělávací potenciál
  - **životní cesta dítěte**
    - respektování úkolů a rizik socializačního procesu dítěte
    - využití možností a příležitostí, které dítě dostává ve svém přirozeném sociálním prostředí

BIO-PSYCHO-SOCIÁLNÍ MODEL!!!

Cílová skupina etopedie

- 1) **Děti bez výraznějších problémů**
- 2) **Děti v riziku**
- 3) **Děti s problémy v chování**
- 4) **Děti s poruchami emocí a chování**

Tento text slouží pouze jako osnova, není dostačující ke zvládnutí testu. PS

Dítě v riziku : - rizika spojená s osobností, s rodinou, se školou, se společností

Problém v chování x porucha chování

Záměr chování

PROBLÉMY V CHOVÁNÍ

- o problémech ví, vadí mu a **chtěl by je odstranit**
- normy chování **neporušuje úmyslně**
- porušování je výsledkem **konfliktu** mezi vnějšími požadavky a vnitřními potřebami dítěte
- **nálepkou** problémového dítěte **trpí** a vyvolává v něm negativní emocionální zážitek

PORUCHY CHOVÁNÍ

- **není** s danými normami **v konfliktu**
- **nepřijímá je**, popř. je ignoruje
- zpravidla **nepocituje vinu** ve vztahu k důsledkům vlastního jednání

Časová dimenze

PROBLÉMEMY V CHOVÁNÍ

- problémy bývají **krátkodobé**
- popřípadě se objevují v určitých **periodách**
- mívají **vývojové souvislosti**
- bývají důsledkem nezvládnutých konfliktů se sociálním okolím

PORUCHY CHOVÁNÍ

- porušuje normy **dlouhodobě**
- vývojová specifika morálního vývoje způsoby nežádoucího chování prohlubují

Náprava, reedukace

PROBLÉMY V CHOVÁNÍ

- cílená pedagogická opatření
- speciálně pedagogické metody kompenzují nežádoucí chování, způsoby jinými, které by mu současně umožňovali přiměřené naplňování jeho potřeb

Tento text slouží pouze jako osnova, není dostačující ke zvládnutí testu. PS

PORUCHY CHOVÁNÍ

- náprava vyžaduje speciální péči
- směřuje k převádění způsobů a cílů chování společensky nepřijatelného k chování, které je přijatelné

Definice poruchy chování

(Sdružení pro Národní duševní zdraví a speciální vzdělávání 1992)

Pojem porucha emocí nebo chování (PE, PCH) je výrazem pro postižení, kdy se chování a emocionální reakce žáka:

- Liší od odpovídajících věkových, kulturních nebo etnických norem
- Mají **nepříznivý vliv na školní výkon včetně jeho akademických, sociálních, předprofesních a osobnostních dovedností**

Současně je toto postižení

- Něco víc než přechodná, předvídatelná reakce na stresující události z jeho prostředí
- **Vyskytuje se současně nejméně ve dvou různých prostředích, z nichž alespoň jedno souvisí se školou**
- **Přetrvává i přes individuální intervenci v rámci vzdělávacího programu**

5 charakteristik poruch chování podle Bowera

- 1) Neschopnost učit se
- 2) Neschopnost navazovat uspokojivé sociální vztahy
- 3) Nepřiměřené chování a emotivní reakce v běžných podmínkách
- 4) Celkový výrazný pocit neštěstí nebo deprese
- 5) Tendence vyvolávat somatické symptomy

RIZIKOVÉ FAKTORY X PROTEKTIVNÍ FAKTORY (např. zájmy, ...) - teorie resilience

NÁLEPKOVÁNÍ/ETIKETIZACE/LABELLING – vliv na sebeobraz – vliv na socializaci

- předcházení nálepkování – soft přístupy

Tento text slouží pouze jako osnova, není dostačující ke zvládnutí testu. PS

Doporučená literatura

- VOJTOVÁ, V. Inkluzivní vzdělávání žáků v riziku a s poruchami chování jako perspektiva kvality života v dospělosti. Brno: Masarykova univerzita, 2010
- VOJTOVÁ V. Přístupy k poruchám emocí a chování v současnosti. Brno: Masarykova univerzita, 2008.
- VOJTOVÁ V. Úvod do etopedie. Texty k distančnímu vzdělávání. Brno: Masarykova univerzita, 2008.
- VOJTOVÁ V. Kapitoly z etopedie. Přístupy k poruchám emocí a chování v současnosti. Brno: MU, 2008. ISBN 978-80-210-4573-6
- ŠOLCOVÁ I. Vývoj resilience v dětství a dospělosti. Praha: Grada, 2009.
- BENDL S. Kázeňské problémy ve škole. Praha: Triton, 2011.
- OAKLANDER V. Třinácté komnaty dětské duše. Dobříš: Drvoštěp, 2003.
- LABÁTH, Vladimír, Alena AMBRÓZOVÁ. Riziková mládež: možnosti potenciálních změn. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 2001
- Helus, Zdeněk. Dítě v osobnostním pojetí. Obrat k dítěti jako výzva a úkol pro učitele i rodiče. Praha: Portál. 2009.
- ▶ PETTY, Geoffrey. Moderní vyučování. Vyd. 5. Praha: Portál, c2008, 380 s. ISBN 9788073674274.
- ▶ ELLIOT, Julian a Maurice PLACE. Dítě v nesnázích: prevence, příčiny, terapie. 1. vyd. Praha: Grada, 2002, 206 s. ISBN 8024701820.
- ▶ ONDRÁČEK, Petr. Františku, přestaň konečně zlobit, nebo... : informace a podněty pro pedagogickou práci s žáky, kteří se chovají při výuce rušivě. Vyd. 1. Praha: ISV nakladatelství, 2003, 170 s. ISBN 8086642186.